

TRYCKT I UPPSALA 1541

En märklig händelse för svenskt kultur- och fromhetsliv var bibelns översättning till svenska år 1541. Dess mäktiga innehåll kunde nu bli var mans egendom och för språkutvecklingen innebar det intet mindre än att svenskan både som skrift- och talspråk hade fått ett rättesnöre.

På ett särskilt intimt sätt är bibeljubiléet förbundet med Uppsala och Uppsala domkyrka. I Uppsala var det som manuskriptet kom till och där skedde också tryckningen. I Uppsala domkyrka vila därtill de två män, som var för sig spelat en framträdande roll i bibelarbetet: konung Gustav Vasa och ärkebiskop Laurentius Petri.

Det krävande översättningsarbetet anses vara ett verk av LAURENTIUS PETRI, vår förste evangeliske ärkebiskop. Då denne erhöll ärkebiskopsstolen 1531 och bibelverket förelåg i tryck 1541 bör översättningsverket ha utförts mellan sagda årtal. Redan 1526 hade ju Nya testamentet översatts och tryckts i Stockholm, men arbetet med hela bibelöversättningen kom att helt förläggas till Uppsala. För att utföra det krävande tryckningsarbetet hade konungen inkallat en framstående tysk boktryckare JURGEN RICHOFF från Lübeck. Tydligen hade de svenska boktryckarna ej ansetts så skickliga att de kunde framställa ett bokverk av den kvalitet, som det nya bibelverket krävde. Orsaken till att tryckningen förlades till Uppsala var väl att översättaren-ärkebiskopen skulle ha uppsikt över arbetet. Man vet ej med säkerhet var tryckeriet låg, men vissa tecken tyda på att det var inrymt i ett av domkyrkans hus, beläget på kyrkans norra sida.

Typmaterialet hade av mästern Richolff medförts från Lübeck. Texttypen är en s. k. Schwaback-typ. Dekorativa ini-

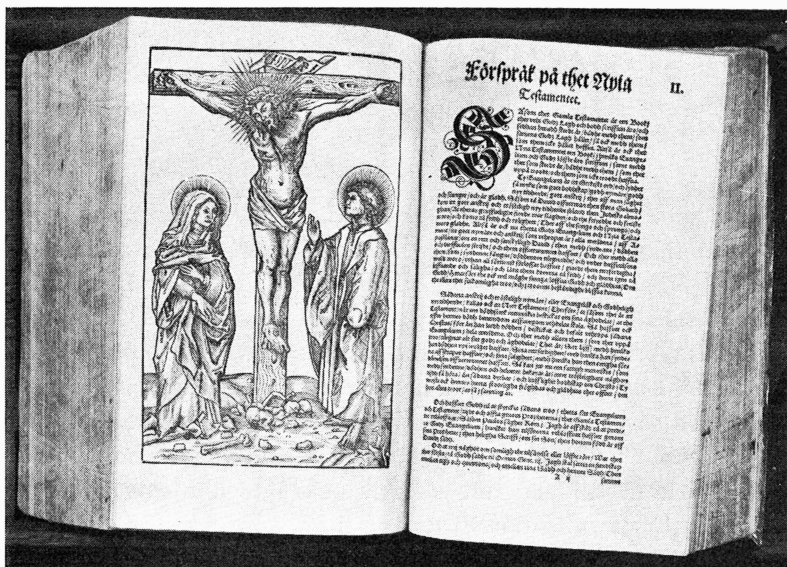

Bild 1. Den första bibeln på svenska, tryckt i Uppsala 1541.

tialbokstäver av renässanstyp inleda olika avdelningar och kapitel. Bokverket är illustrerat med 62 träsnitt. Nya testamentet inledes av en korsfästelsescen (se vidstående bild), träsnitten anses vara utförda av konstnären Georg Lemberger.

Bibeltrycket finansierades på så vis att konungen därtill låtit anslå medlen från den samtidigt indragna ärkedjäknetjänsten. Den siste ärkedjåknen var konung Gustavs bekante kansler Laurentius Andreæ och efter dennes frånträdande av tjänsten anslogs inkomsterna härifrån åren 1534—42 till bibeltrycket. Till tryckningshjälp hade också varje sockenkyrka ålagts utgiva en tunna korn, den s. k. bibeltunnan.

På ett särskilt sätt har minnet av bibelöversättningen hugfäst i Uppsala domkyrka, då nämligen i den målningssvit ur Gustav Vasas levnad, som professor J. G. SANDBERG lät utföra på Vasakorets väggar på 1830-talet, en scen utvisar det nya bibelverkets överlämnande till Gustav Vasa. Konungen sitter i sin audienssal och mottar reformatorerna bröderna Olaus

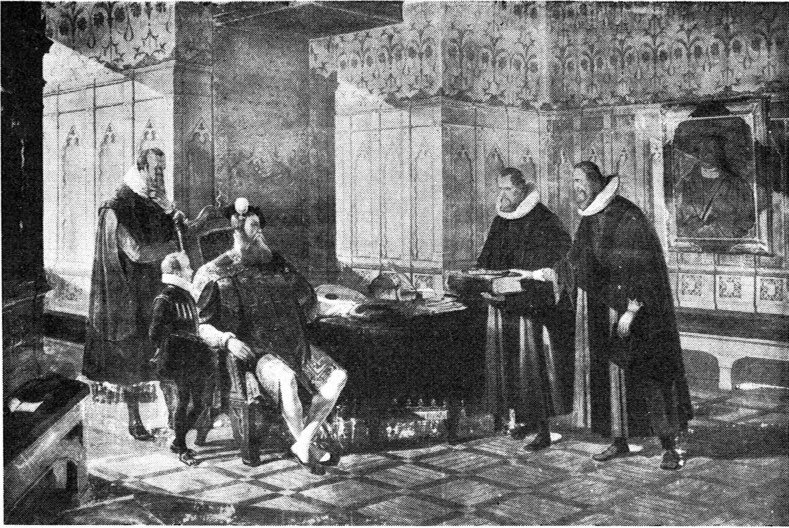

Bild 2. Den nya bibeln överlämnas till Gustav Vasa. Målning av J. G. Sandberg i Uppsala domkyrka.

och Laurentius Petri, vilka överlämna det första exemplaret av den nya bibeln. Vid sin sida har konungen sin äldste son Erik, som nu är 8 år, och bakom konungens stol synes Laurentius Andreae, konungens kansler. Det är denna bild, som i dessa dagar blivit hela svenska folkets egendom, då den ju återgivits på en av årets frimärkstyper.

N. S.